

# Epidemiology of Deliberate Self-Harm and Suicide in Chun District Phayao Province

---

Kittiwat Kantha, M.D.\*

## Abstract

*Background:* Suicide is a leading cause of death around the world. In addition to Thailand, suicidal attempts are on the rise in Chun district, which is part of the Phayao Province.

*Objective:* To identify the related factors of committed suicide among suicidal attempter in Chun District.

*Methods:* A cross-sectional study was conducted among 50 cases with committed suicide and 65 participants with attempted suicide during 2016-2020 by purposive sampling. Committed suicide cases were assessed by relatives' interview, while suicidal attempters were assessed by direct interview. Demographic data were analyzed by descriptive statistics. Relationship between related factors and committed suicide were analyzed by odds ratio.

*Results:* The related factors associated with committed suicide were male (OR 2.8), older age (>61) (OR 3.9), farmer (OR 5.26), having a debt, alcohol or drug use disorder (OR 2.9), having low income (OR 3.5), and using hanging method (OR 16.50).

**Conclusion:** Male, older age, farmer, having a debt, alcohol or drug use disorder, having low income, and using hanging method were the related factors for committed suicide. Appropriate interventions should be further evaluated for preventing suicidal attempt.

**Keywords:** deliberate self-harm; suicide

---

\*Chun Hospital, Phayao Province

Received: June 9, 2021; Revised: November 1, 2021; Accepted: December 30, 2021

# ระบาดวิทยาการจงใจทำร้ายตนเอง และการฆ่าตัวตายในอำเภอจุน จังหวัดพะเยา

กิตติวัฒน์ กันทะ, พ.บ.\*

## บทคัดย่อ

ที่มาของปัญหา: การฆ่าตัวตายเป็นสาเหตุการตายอันดับต้นของประชากรโลก ในส่วนของประเทศไทยพบว่า อำเภอจุน จังหวัดพะเยา มีอัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้น ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา

วัตถุประสงค์: เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายสำเร็จ ในผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายในอำเภอจุน จังหวัดพะเยา

วิธีการศึกษา: การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง ทำการเก็บข้อมูล ในช่วงปี 2559 – 2563 จากผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จจำนวน 50 รายโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ใกล้ชิด และผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายจำนวน 65 รายโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์โดยตรงด้วยวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติ Odds ratio

ผลการศึกษา: ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายสำเร็จได้แก่ เพศชาย (OR 2.8) อายุมากกว่า 61 ปี (OR 3.9) ประกอบอาชีพชาวนา (OR 5.26) มีหนี้สินหรือมีปัญหาทางด้านสุราและยาเสพติด (OR 2.9) มีรายได้น้อย (OR 3.5) และใช้วิธีผูกคอในการฆ่าตัวตาย (OR 16.50)

สรุป: เพศชาย อายุมากกว่า 61 ปี ประกอบอาชีพชาวนา มีหนี้สินหรือมีปัญหาทางด้านสุราหรือยาเสพติด มีรายได้น้อยและใช้วิธีผูกคอในการฆ่าตัวตาย เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายสำเร็จ จึงควรมีมาตรการป้องกันที่เหมาะสมต่อไป

**คำสำคัญ:** การจงใจทำร้ายตนเอง; การฆ่าตัวตาย

\*โรงพยาบาลจุน จ.พะเยา

ได้รับต้นฉบับ 9 มิถุนายน 2564; แก้ไขบทความ: 1 พฤศจิกายน 2564; รับลงตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2564

## บทนำ

องค์การอนามัยโลกคาดว่าในปีหนึ่งจะมีผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จเป็นจำนวนมากกว่า 1 ล้านคน การฆ่าตัวตายติด 10 อันดับแรกของสาเหตุการตายของประชากรโลก และติดอันดับที่ 3 ของสาเหตุการตายสำหรับประชากรวัย 15-35 ปี ผู้ชายฆ่าตัวตายสำเร็จมากกว่าผู้หญิงถึง 3 เท่า และ พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมามีประชากรจากทั่วโลกมีอัตราการฆ่าตัวตายมากกว่า 800,000 รายและคาดว่าใน พ.ศ. 2563 จะเพิ่ม ขึ้น เป็น 1,500,000 ราย ของประชากรทั้งหมด<sup>(1)</sup> ในประเทศไทยเองมีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงถึง 4,131 รายต่อปี เฉลี่ยมากกว่า 340 รายต่อเดือน หรือมากกว่า 11 รายต่อวันอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จของประเทศไทยในรอบ 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2563 เป็นดังนี้ 6.47, 6.35, 6.03, 6.32, 6.64 ต่อแสนประชากร<sup>(2)</sup> จากการวิเคราะห์ข้อมูลการฆ่าตัวตายสำเร็จอำเภอจุน จังหวัดพะเยา พบว่าอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จปี 2559-2563 เท่ากับ 18.37, 16.33, 22.44, 18.37 และ 26.53 ต่อแสนประชากร ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุข (6.3 ต่อแสนประชากร) และยังมีผู้ที่พยายามจูงใจทำร้ายตนเองหรือพยายามฆ่าตัวตายแต่ไม่สำเร็จ เฉลี่ยประมาณ 27.35 ต่อแสนประชากร<sup>(3)</sup> คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายในผู้ที่จูงใจทำร้ายตนเองและผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จในเขตอำเภอจุนทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลพื้นฐาน

ที่ได้จากการวิจัยมาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหามารยาทฆ่าตัวตายในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบและกำหนดนโยบายในการป้องกันและช่วยเหลือผู้ที่เสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายอย่างเป็นรูปธรรมที่มีประสิทธิภาพต่อไป

## วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระบาดวิทยาการจูงใจทำร้ายตนเองและการฆ่าตัวตายสำเร็จของประชากรในเขตอำเภอจุน ใน ปี พ.ศ. 2559-2563

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจทำร้ายตนเองและการฆ่าตัวตายของประชากรในเขตอำเภอจุน ในปี พ.ศ. 2559-2563

## วัสดุและวิธีการวิจัย

การศึกษา ระบาดวิทยาการจูงใจทำร้ายตนเองและการฆ่าตัวตายในอำเภอจุน จังหวัดพะเยา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง (cross-sectional descriptive study) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ศึกษา เป็นญาติใกล้ชิดผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จ ในเขตอำเภอจุนจังหวัดพะเยา และผู้ที่จูงใจทำร้ายตนเอง ระยะเวลาตั้งแต่ ตุลาคม 2559 – กันยายน 2563 โดยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ได้จำนวนผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จ 50 ราย และผู้ที่จูงใจทำร้ายตนเอง 65 ราย แบ่งการศึกษากออกเป็น 2 วิธี

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องได้แก่ เอกสารทางวิชาการ บทความ วารสารวิทยานิพนธ์รายงานการวิจัย เวชระเบียนผู้ป่วย และข้อมูลประวัติการตายผลการชันสูตร

2. การศึกษาค้นคว้าจากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ญาติใกล้ชิดกับผู้ตายมากที่สุด เช่น พ่อ แม่ สามี ภรรยา พี่ น้อง หรือเพื่อน การสัมภาษณ์ผู้ที่ตั้งใจทำร้ายตนเองที่มารักษาในโรงพยาบาล

### กลุ่มเป้าหมาย

ข้อมูลจากญาติครอบครัวผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จ ที่ได้รับการเยี่ยมบ้าน และผู้ที่ตั้งใจทำร้ายตนเองและได้มารับการรักษาที่โรงพยาบาลจนในปี พ.ศ. 2559-2563

แบบสัมภาษณ์การฆ่าตัวตายซึ่งมาจากแบบสอบถามการฆ่าตัวตายกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และ รง. 506DS ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตแล้ว ประกอบไปด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลการเสียชีวิต สาเหตุหรือเหตุการณ์กระตุ้นให้ทำร้ายตนเองและวิธีการทำร้ายตนเอง พฤติกรรมการขอความช่วยเหลือทางสังคม ข้อมูลการใช้สุรา/ยาเสพติดและโรคประจำตัว ข้อมูลบุคลิกภาพและประวัติความเจ็บป่วยทางจิตเวชและการรักษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

### การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. คัดเลือกรายชื่อผู้ที่เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายสำเร็จและผู้ที่ตั้งใจทำร้ายตนเองที่มารักษาในโรงพยาบาล ระหว่าง ค.ศ. 2559 - ก.ย. 2563 เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

2. ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ผลดีที่ได้รับและผลเสียที่อาจเกิดขึ้นได้แก่ ญาติผู้เสียชีวิต ถามความสมัครใจในการให้ข้อมูล

3. สัมภาษณ์ผู้ที่ตั้งใจทำร้ายตนเองหรือญาติผู้เสียชีวิตด้วยแบบฟอร์ม แบบสอบถามการฆ่าตัวตาย และ รง. 506DS ของกรมสุขภาพจิต

การวิเคราะห์ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา การเปรียบเทียบวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ ความถี่ อุบัติการณ์ อัตราตาย คำน้อยสุด ค่ามากที่สุด และ ร้อยละทางสถิติ หาปัจจัยที่สัมพันธ์ทางระบาดวิทยาด้วย Odd Ratio การจงใจทำร้ายตนเองและการฆ่าตัวตายสำเร็จ

### การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมเกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา เลขที่ 003/2564 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2564 เป็นการเก็บข้อมูลโดยผู้ป่วยทุกราย ตามแนวทางที่กำหนดไว้ไม่ได้มีกลุ่มควบคุม เป็นการเก็บข้อมูลในช่วงที่ศึกษาเท่านั้น

## ผลการศึกษา

### ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีจำนวน 115 คนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 65.22 มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 22.61 สถานภาพคู่ ร้อยละ 53.91 เกษียณและว่างงาน ร้อยละ 51.30 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 53.04 มีปัญหาขัดแย้งในครอบครัว ร้อยละ 46.09 จงใจทำร้ายตนเองครั้งแรก ร้อยละ 86.96 ใช้วิธีการผูกคอร้อยละ 55.65 อยู่ในเขตตำบลจุนร้อยละ 22.61

ผู้ที่ตั้งใจทำร้ายตนเองส่วนใหญ่ใช้วิธีการ กินยาฆ่าแมลง ยานอนหลับ หรือน้ำยาทำความสะอาด ในขณะที่ผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จใช้วิธีการผูกคอซึ่งพบถึงร้อยละ 88.0 โดยผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จเป็นเพศชาย สูงถึงร้อยละ 78.0 มากกว่าเพศหญิงที่พบร้อยละ 22.0 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาอื่น ๆ ที่พบว่าผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จ

เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง<sup>(4)</sup> กลุ่มที่ฆ่าตัวตายสำเร็จส่วนใหญ่จะเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย ตั้งแต่ 41 ปี ขึ้นไป มีมากถึงร้อยละ 68.0 ผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 40.0 ซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่อำเภอจุน รองลงมาอาชีพว่างงาน และ รับจ้าง ร้อยละ 38.0 และ 18.0 ตามลำดับ รายได้ผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จส่วนใหญ่อยู่ที่ ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 70.0 ผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จเป็นผู้ที่มีประวัติโรคประจำตัว โรคเจ็บป่วยเรื้อรังและจิตเวช รวมกัน ร้อยละ 38.0 และลงมือทำเป็นครั้งแรก ร้อยละ 94.0 เมื่อดูตามพื้นที่พบว่า พื้นที่ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จมากที่สุดเป็นเขตตำบลจุนและตำบลพระธาตุซิงแกง ร้อยละ 22 และตำบลที่จงบใจทำร้ายตนเองมากที่สุด คือ ตำบลห้วยข้าวกำ ร้อยละ 24.62 ดังตาราง 1

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตั้งใจทำร้ายตนเอง และ ผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จ

| ข้อมูลทั่วไป          | ผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จ<br>N=50<br>จำนวน (ร้อยละ) | ผู้ที่ตั้งใจทำร้ายตนเอง<br>N=65<br>จำนวน (ร้อยละ) | รวม<br>N=115<br>จำนวน (ร้อยละ) |
|-----------------------|----------------------------------------------|---------------------------------------------------|--------------------------------|
| <b>เพศ</b>            |                                              |                                                   |                                |
| ชาย                   | 39 (78.0)                                    | 36 (55.38)                                        | 75 (65.22)                     |
| หญิง                  | 11 (22.0)                                    | 29 (44.62)                                        | 40 (34.78)                     |
| <b>อายุ</b>           |                                              |                                                   |                                |
| 1 - 20 ปี             | 4 (8.0)                                      | 12 (18.46)                                        | 16 (13.91)                     |
| 21 - 30 ปี            | 1 (2.0)                                      | 10 (15.38)                                        | 11 (9.57)                      |
| 31 - 40 ปี            | 11 (22.0)                                    | 15 (23.08)                                        | 26 (22.61)                     |
| 41 - 50 ปี            | 6 (12.0)                                     | 12 (18.46)                                        | 18 (15.65)                     |
| 51 - 60 ปี            | 12 (24.0)                                    | 9 (13.85)                                         | 21 (18.26)                     |
| 61 ปีขึ้นไป           | 16 (32.0)                                    | 7 (10.77)                                         | 23 (20.0)                      |
| <b>สถานภาพสมรส</b>    |                                              |                                                   |                                |
| คู่                   | 30 (60.0)                                    | 32 (49.23)                                        | 62 (53.91)                     |
| โสด                   | 13 (26.0)                                    | 28 (43.08)                                        | 41 (35.65)                     |
| หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ | 7 (14.0)                                     | 5 (7.69)                                          | 12 (10.43)                     |
| <b>อาชีพ</b>          |                                              |                                                   |                                |
| เกษตรกรกรรม           | 20 (40.0)                                    | 8 (12.31)                                         | 28 (24.35)                     |
| อื่นๆ เช่น            | 19 (38.0)                                    | 40 (61.53)                                        | 59 (51.30)                     |
| เกษียณอายุว่างงาน     |                                              |                                                   |                                |
| รับจ้าง/ใช้แรงงาน     | 9 (18.0)                                     | 11 (16.92)                                        | 20 (17.39)                     |
| ค้าขาย/กิจการส่วนตัว  | 1 (2.0)                                      | 3 (4.62)                                          | 4 (3.48)                       |
| ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ | 1 (2.0)                                      | 3 (4.62)                                          | 4 (3.48)                       |
| <b>รายได้ต่อเดือน</b> |                                              |                                                   |                                |
| 0-5,000 บาท           | 35 (70.0)                                    | 26 (40.0)                                         | 61 (53.04)                     |
| 5,001-10,000 บาท      | 9 (18.0)                                     | 24 (36.92)                                        | 33 (28.70)                     |
| 10,001-15,000 บาท     | 5 (10.0)                                     | 12 (18.46)                                        | 17 (14.78)                     |
| 10,001-20,000 บาท     | 1 (2.0)                                      | 3 (4.62)                                          | 4 (3.48)                       |
| มากกว่า 20,000 บาท    | 0 (0)                                        | 0 (0)                                             | 0 (0)                          |

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตั้งใจทำร้ายตนเอง และ ผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จ (ต่อ)

| ข้อมูลทั่วไป                   | ผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จ<br>N=50<br>จำนวน (ร้อยละ) | ผู้ที่ตั้งใจทำร้ายตนเอง<br>N=65<br>จำนวน (ร้อยละ) | รวม<br>N=115<br>จำนวน (ร้อยละ) |
|--------------------------------|----------------------------------------------|---------------------------------------------------|--------------------------------|
| <b>ปัจจัยกระตุ้น</b>           |                                              |                                                   |                                |
| หนี้สิน                        | 5 (10.0)                                     | 1 (1.53)                                          | 6 (5.22)                       |
| สุรา สารเสพติด                 | 8 (16.0)                                     | 6 (9.23)                                          | 14 (12.17)                     |
| ขัดแย้ง                        | 18 (36.0)                                    | 35 (53.85)                                        | 53 (46.09)                     |
| โรคเรื้อรัง                    | 9 (18.0)                                     | 7 (10.77)                                         | 16 (13.91)                     |
| ซึมเศร้า จิตเภท                | 10 (20.0)                                    | 16 (24.62)                                        | 26 (22.61)                     |
| <b>พฤติกรรม</b>                |                                              |                                                   |                                |
| <b>การฆ่าตัวตาย</b>            |                                              |                                                   |                                |
| ทำร้ายตนเองครั้งแรก            | 47 (94.0)                                    | 53 (81.54)                                        | 100 (86.96)                    |
| ทำร้ายตนเอง<br>มากกว่า 1 ครั้ง | 3 (6.0)                                      | 12 (18.46)                                        | 15 (13.04)                     |
| <b>วิธีที่ใช้ทำร้ายตนเอง</b>   |                                              |                                                   |                                |
| ผูกคอ                          | 44 (88.0)                                    | 20 (30.77)                                        | 64 (55.65)                     |
| กินสารเคมี เช่น<br>ยาฆ่าแมลง   | 2 (4.0)                                      | 37 (56.92)                                        | 39 (33.91)                     |
| กรดต่าง เป็นต้น                |                                              |                                                   |                                |
| มีดปาดคอ/กรีดแขน               | 1 (2.0)                                      | 8 (12.31)                                         | 9 (7.83)                       |
| ยิงตัวตาย                      | 3 (6.0)                                      | 0 (0)                                             | 3 (2.61)                       |
| <b>เขตพื้นที่</b>              |                                              |                                                   |                                |
| ตำบลจุน                        | 11 (22.0)                                    | 15 (23.08)                                        | 26 (22.61)                     |
| ตำบลห้วยข้าวก่ำ                | 7 (14.0)                                     | 16 (24.62)                                        | 23 (20.0)                      |
| ตำบลพระธาตุซิงแกง              | 11 (22.0)                                    | 7 (10.77)                                         | 18 (15.65)                     |
| ตำบลลลอ                        | 6 (12.0)                                     | 9 (13.85)                                         | 15 (13.04)                     |
| ตำบลหงส์หิน                    | 4 (8.0)                                      | 4 (6.15)                                          | 8 (6.96)                       |
| ตำบลห้วยยางขาม                 | 6 (12.0)                                     | 10 (15.38)                                        | 16 (13.91)                     |
| ตำบลทุ่งรวงทอง                 | 5 (10.0)                                     | 4 (6.15)                                          | 9 (7.83)                       |

## อัตราการตั้งใจทำร้ายตนเองและ อัตราการทำตัวตายสำเร็จ

เพศชายมีโอกาสฆ่าตัวตายสำเร็จมากกว่าเพศหญิง 2.86 เท่า ผู้ที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไป มีโอกาสฆ่าตัวตายสำเร็จมากกว่าอายุ 1-60 ปี อยู่ 3.90 เท่าผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีโอกาสฆ่าตัวตายสำเร็จมากกว่าการเกษียณและว่างงานอยู่ 5.26 เท่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท

ต่อเดือน มีโอกาสฆ่าตัวตายสำเร็จมากกว่ารายได้ที่มากกว่า 5,000 บาทต่อเดือน อยู่ 3.5 เท่า ผู้ที่มีปัจจัยกระตุ้นด้านหนี้สิน และปัญหาสุรา ยาเสพติดมีโอกาสฆ่าตัวตายสำเร็จมากกว่าปัจจัยอื่นอยู่ 2.91 เท่า และ ผู้ที่ใช้วิธีการผูกคอมีโอกาสฆ่าตัวตายสำเร็จมากกว่าวิธีการอื่นๆ อยู่ 16.5 เท่า ดังตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งใจทำร้ายตนเองและการฆ่าตัวตายสำเร็จ

| ข้อมูลทั่วไป               | ฆ่าตัวตาย<br>สำเร็จ | ตั้งใจทำร้าย<br>ตนเอง | รวม | Odds Ratio<br>(95% CI) |
|----------------------------|---------------------|-----------------------|-----|------------------------|
| <b>เพศ</b>                 |                     |                       |     |                        |
| ชาย                        | 39                  | 36                    | 75  | 2.86 (1.25-6.54)       |
| หญิง                       | 11                  | 29                    | 40  |                        |
| <b>อายุ</b>                |                     |                       |     |                        |
| 1-60 ปี                    | 34                  | 58                    | 92  | 3.90 (1.46-10.43)      |
| 61 ปีขึ้นไป                | 16                  | 7                     | 23  |                        |
| <b>สถานะภาพ</b>            |                     |                       |     |                        |
| คู่                        | 30                  | 32                    | 62  | 1.55 (0.73-3.26)       |
| โสด/หย่า/แยก/หม้าย         | 20                  | 33                    | 53  |                        |
| <b>อาชีพ</b>               |                     |                       |     |                        |
| เกษตรกรรม                  | 13                  | 7                     | 28  | 5.26 (1.97-14.09)      |
| เกษียณ/ว่างงาน             | 37                  | 58                    | 59  |                        |
| <b>รายได้ต่อเดือน</b>      |                     |                       |     |                        |
| รายได้ 0-5,000 บาท         | 35                  | 26                    | 61  | 3.50 (1.60-7.65)       |
| รายได้ > 5,000 บาท         | 15                  | 39                    | 54  |                        |
| <b>ปัจจัยกระตุ้น</b>       |                     |                       |     |                        |
| หนี้สิน สุรา ยาเสพติด      | 13                  | 7                     | 20  | 2.91 (1.06-7.97)       |
| ขัดแย้ง โรคเรื้อรัง จิตเวช | 37                  | 58                    | 95  |                        |

ตาราง 2 เปรียบเทียบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจงใจทำร้ายตนเองและการฆ่าตัวตายสำเร็จ (ต่อ)

| ข้อมูลทั่วไป           | ฆ่าตัวตาย<br>สำเร็จ | จงใจทำร้าย<br>ตนเอง | รวม | Odds Ratio<br>(95% CI) |
|------------------------|---------------------|---------------------|-----|------------------------|
| <b>วิธีการ</b>         |                     |                     |     |                        |
| ผูกคอ                  | 44                  | 20                  | 64  | 16.50 (6.05-44.96)     |
| อื่นๆ                  | 6                   | 45                  | 51  |                        |
| <b>จำนวนครั้งที่ทำ</b> |                     |                     |     |                        |
| ทำครั้งแรก             | 47                  | 53                  | 100 | 3.55 (0.94-13.34)      |
| ทำมากกว่า 1 ครั้ง      | 3                   | 12                  | 15  |                        |

## วิจารณ์

จากข้อมูลศูนย์สุขภาพจิตเขตสุขภาพที่ 1 ปี พ.ศ. 2563 จังหวัดพะเยามีผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จ 11.82 ต่อแสนประชากร ซึ่งอำเภอจุนมีผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จ 26.53 ต่อแสนประชากร เป็นอันดับหนึ่ง อันดับสองและสามเป็น อำเภอดอกคำใต้ และอำเภอปง คิดเป็น 24.74 และ 19.02 ต่อแสนประชากรตามลำดับ

ปัจจัยในด้านของเพศ พบว่า ในอำเภอจุน มีผู้ที่จงใจทำร้ายตนเองและฆ่าตัวตายสำเร็จส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งมีความแตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่พบว่า เพศชายจะมีโอกาสเสี่ยงในการฆ่าตัวตายได้สำเร็จมากกว่าเพศหญิง ในขณะที่เพศหญิงจะมีการพยายามฆ่าตัวตายมากกว่าเพศชายถึง 3 เท่า<sup>(4, 5)</sup>

ปัจจัยด้านอายุ ผู้ที่จงใจทำร้ายตนเองส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่

อายุระหว่าง 1-60 ปี แต่ผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จจะเป็นวัย ตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป โดยการศึกษาในต่างประเทศจะพบว่าผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายสูงโดยเฉพาะผู้ที่มิโรคเรื้อรัง ส่วนประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น หลังปี 2545 จำนวนผู้สูงอายุที่ฆ่าตัวตายก็มีจำนวนเพิ่มขึ้น<sup>(6)</sup> ผู้สูงอายุเป็นช่วงวัย ที่ต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมลงทุกด้าน อันส่งผลต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตจากความเจ็บป่วยทางกาย เกิดโรคเรื้อรัง ไม่สุขสบาย ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มรายได้น้อยลง ไม่มีความสุข ท้อแท้ รู้สึกไร้ค่าและการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมลงนั้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดภาวะซึมเศร้า ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่พบได้บ่อย ไม่น้อยไปกว่าโรคทางกายที่สำคัญอื่น ๆ และยังเป็นปัจจัยเสริมทำให้เกิดโรคทางกายหนักขึ้นได้ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

ต่าง ๆ ของผู้สูงอายุบกพร่องมีบุคลิกภาพ และพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป สูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่สูงขึ้น คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดลง มีความเสี่ยงต่อการเกิดทุพพลภาพ และความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายนำไปสู่การเสียชีวิตที่เพิ่มขึ้น<sup>(7)</sup>

ปัจจัยด้านรายได้และอาชีพการมีหนี้สินขาดที่พึ่งทางการเงิน ซึ่งข้อมูลขององค์การอนามัยโลกพบว่าประเทศที่มีปัญหาการฆ่าตัวตายส่วนใหญ่ร้อยละ 80 อยู่ในประเทศรายได้ต่ำถึงปานกลาง<sup>(8)</sup> ซึ่งประเทศไทยก็อยู่ในประเทศที่มีรายได้อยู่ในระดับปานกลางมาแล้ว 40 ปี<sup>(9)</sup> อำเภอจุนเป็นอำเภอที่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และผู้ที่ตั้งใจทำร้ายตนเองและฆ่าตัวตายสำเร็จส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5000 บาทต่อเดือน

ปัจจัยด้านการใช้สุราและสารเสพติด พบว่าผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จในอำเภอจุน มีปัจจัยเสี่ยงเกี่ยวข้องกับสุราและสารเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยเสี่ยงในการฆ่าตัวตายล่าสุด พบว่าสาเหตุที่เป็นปัจจัยเสี่ยงคือโรคทางจิตเวช และประวัติครอบครัวมีพฤติกรรมฆ่าตัวตาย และเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการฆ่าตัวตายมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาสุราและสารเสพติด ซึ่งมีผลต่อการฆ่าตัวตายมากกว่าการเข้าถึงอาวุธอันตราย<sup>(10)</sup>

ผลจากการศึกษาที่พบอีกประการในการศึกษานี้อย่างชัดเจนได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะครอบครัวที่มีความขัดแย้ง<sup>(11)</sup> ซึ่งเกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับผลการศึกษาการฆ่าตัวตายอื่นๆ พบว่าครอบครัวมีส่วนทำให้เกิดตัดสินใจฆ่าตัวตาย<sup>(12)</sup> และในขณะเดียวกันครอบครัวก็มีส่วนสำคัญที่ช่วยป้องกันการตัดสินใจฆ่าตัวตาย<sup>(13)</sup> หลังเหตุการณ์พบว่า ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสามารถป้องกันการทำร้ายตนเองซ้ำได้ ทุกๆ กรณีที่รอดชีวิตและสามารถปรับตัวได้ เล่าว่า การปรับพฤติกรรมเชิงบวกของคนใกล้ชิด ทำให้ไม่กลับไปคิดฆ่าตัวตายซ้ำ<sup>(14)</sup> เมื่อเกิดความขัดแย้งในครอบครัว คู่ชีวิต เพื่อน หรืออื่น ๆ ย่อมมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของบุคคลนั้น และความรู้สึกของบุคคลนั้นก็สามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของเขากับบุคคลอื่น และความสัมพันธ์ของบุคคลอื่นที่มีต่อเขาได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นปัญหาความสัมพันธ์กับผู้อื่นจึงเป็นต้นเหตุที่นำไปสู่ความหดหู่และซึมเศร้า และอาจเกิดการทำร้ายตนเองได้ในที่สุด<sup>(15)</sup> และการพยายามฆ่าตัวตายเป็นผลมาจากสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนมาเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว ทำให้คนขาดเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและขาดที่ปรึกษาเมื่อเกิดวิกฤตในชีวิตจึงหันไปหาทางออกโดยการฆ่าตัวตาย<sup>(16)</sup>

การป้องกันการฆ่าตัวตายวิธี การหนึ่งที่มีประโยชน์คือการกำจัดปัจจัย เสี่ยงโดยทฤษฎี Coupling กล่าวว่าการ ฆ่าตัวตายที่สำเร็จส่วนใหญ่จะมาจาก 2 ปัจจัย คือ 1. ความต้องการที่จะฆ่าตัวตาย และ 2. วิธีการที่สามารถทำได้ง่าย หากสามารถกำจัดปัจจัย 1 ใน 2 นี้ ออกไปได้ จะทำให้คนส่วนใหญ่ล้มเลิก ความคิดที่จะฆ่าตัวตาย<sup>(17)</sup> การนำมาประยุกต์ ใช้โดยให้ญาติผู้ใกล้ชิดผู้ที่มีความเสี่ยง ในการฆ่าตัวตายนำสิ่งที่จะสามารถมาทำร้าย ตนเองออกไปก็อาจช่วยลดการฆ่าตัวตายได้ เช่น ยาฆ่าแมลง ยานอนหลับ น้ำยาทำความสะอาด เชือก เป็นต้น

การคัดกรองในปัจจุบันจะเน้นการ คัดกรองโรคซึมเศร้าเป็นหลัก จากการศึกษา วิจัยนี้พบว่าผู้ที่มีอาการซึมเศร้ามีจำนวนน้อย มีผู้ป่วยซึมเศร้าและจิตเวช ที่ตั้งใจทำร้าย ตนเองและฆ่าตัวตายสำเร็จ 26 รายจาก 115 รายหรือเพียงร้อยละ 22.61 การ คัดกรองภาวะซึมเศร้าจึงแก้ปัญหาไม่ได้ ทั้งหมด การแก้ไขและป้องกันปัญหาการ ฆ่าตัวตาย เป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนสูง มีปัจจัยเสี่ยงหลากหลาย ทั้งมิติตัวบุคคล ด้านครอบครัว มิติด้านสิ่งแวดล้อมทาง เศรษฐกิจและสังคม ควรมีการศึกษาปัจจัย ที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมทุกมิติ อันจะนำไปสู่การวางแผน ประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนวางมาตรการที่จำเป็นในชุมชน ต่อไป เช่น การศึกษาปัจจัยเสี่ยงและปัจจัย ปกป้อง โดย New Zealand Guidelines

Group เสนอการแบ่งประเมิน 4 กลุ่ม (4P) 1. ปัจจัยโน้มน้าว (predisposing factors) เช่น โรคทางจิตเวช สถานะยากจน การศึกษาน้อย มีประวัติการพยายาม ฆ่าตัวตายที่รุนแรงการถูกระงับทำทารุณ ในวัยเด็กครอบครัวแตกแยกในวัยเด็ก 2. ปัจจัยกระตุ้น (precipitating factors) เช่น การตายของคนรักโดยไม่ได้คาดคิด มาก่อน การหย่าร้างภาวะตกงาน ล้มพันธุภาพแตกแยก ปัญหาหนี้ความ การใช้สารเสพติดที่เพิ่มมากขึ้น มีเหตุการณ์ เปลี่ยนแปลงในชีวิตที่สำคัญ 3. ปัจจัยทำให้ ความเสี่ยงคงอยู่ (perpetuating factors) เช่น ความกดดันครั้งใหญ่ในชีวิต มุมมอง ทางลบต่อเหตุการณ์ในชีวิต โรคทางจิตเวช การติดสารเสพติด การที่ยังมีความตั้งใจ ฆ่าตัวตาย ความรู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง และ 4. ปัจจัยปกป้อง (protective factors) เช่น รู้สึกโล่งอกที่ไม่เสียชีวิต ความศรัทธา ในศาสนา ครอบครัว ความเชื่อมั่น ในตัวเอง ความรู้สึกดีต่อตนเอง และ การที่มีคนสนิทใกล้ชิด<sup>(18)</sup> การนำมิติ ต่างๆ เหล่านี้ มาเป็นส่วนช่วยในการ ประเมินนอกจากภาวะซึมเศราก็จะทำให้ สามารถพบความเสี่ยงในการจงใจทำร้าย ตนเองและการฆ่าตัวตายได้มากขึ้น และ นำไปสู่การเฝ้าระวังในผู้ที่มีความเสี่ยงและ ป้องกันการฆ่าตัวตายต่อไป

## สรุป

ปัญหาการฆ่าตัวตายในอำเภอจุน มีอัตราที่สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด และสูงกว่าอัตราการฆ่าตัวตายของประเทศในอัตราต่อแสนประชากร ปัจจัยที่มีผลต่อการฆ่าตัวตายในอำเภอจุน เป็นเพศชาย มีอายุ 61 ปี ขึ้นไป ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม มีปัจจัยกระตุ้นด้านหนี้สิน และปัญหาสุรา ยาเสพติด รายได้ต่ำกว่า 5000 บาท ต่อเดือน ใช้วิธีการผูกคอ ผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จส่วนใหญ่อยู่ในเขตตำบลจุนและตำบลพระธาตุซิงแกง

## กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ กลุ่มงานสุขภาพจิต โรงพยาบาลจุน เจ้าหน้าที่ รพ.สต. และ อสม.ในการลงพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้การวิจัย ลุล่วงไปด้วยดี

## เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. Suicide Data. [Internet]. 2017 [cited 2021 Jan 15]. Available from: [http://www.who.int/mental\\_\\_health/suicide-prevention](http://www.who.int/mental__health/suicide-prevention).
2. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. รายงานจำนวนการฆ่าตัวตายของประเทศไทย [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 30 ธ.ค.2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.dmh.go.th/report/suicide>.
3. โรงพยาบาลจุฬ. รายงานประจำปีกลุ่มงานสุขภาพจิต โรงพยาบาลจุฬ อำเภอยุทธ จังหวัดพะเยา. พะเยา: โรงพยาบาลจุฬ; 2563.
4. Shives RL. Basic concept of psychiatric-mentalhealthnursing. 6th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2005.
5. Valfre MM. Foundations of mental health care. 3rd ed. Philadelphia: Mosby; 2005.
6. มาโนช หล่อตระกูล. การฆ่าตัวตาย. ใน: พิเศษ อุดมรัตน์, บรรณาธิการ. ระบาดวิทยาของปัญหาสุขภาพจิต และโรคจิตเวชในประเทศไทย. สงขลา: ลิขมราเดอร์การพิมพ์; 2547. หน้า 59-101.
7. ลิขวรรณ อุนนาภิรักษ์. การพยาบาลผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์ ; 2553.
8. World Health Organization. Age-standardized suicide rate (per 100,000 population), both sexes, 2016 [Internet]. 2018 [cited 2021 Jan 15]. Available from: [www.who.int/gho/mental\\_\\_health/suicide\\_\\_rates/en/](http://www.who.int/gho/mental__health/suicide__rates/en/).
9. แพรวไพลิน วงษ์สินธุวิเศษ, ณัฏพล จรุงพิพัฒน์กุล. Middle Income Trap: กับดักระบบเศรษฐกิจที่รื้อการก้าวข้าม บทวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ [อินเทอร์เน็ต]. 2564. [เข้าถึงเมื่อ 30 ม.ค. 2564]. เข้าถึงได้จาก: [https://www.bot.or.th/Thai/Research-AndPublications/DocLib\\_/Article\\_\\_7Nov2017.pdf](https://www.bot.or.th/Thai/Research-AndPublications/DocLib_/Article__7Nov2017.pdf)
10. Fazel S, Runeson B. Suicide. N Engl J Med 2020;382:266-74.
11. ชาดิชัย มหาเจริญศิริ. การศึกษาผู้ป่วยฆ่าตัวตายที่รับการรักษาที่โรงพยาบาลโคกสำโรง. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข 2551;2,816-22.
12. วิภาพร เสดะจันทร์. ระบาดวิทยาการทำร้าย ตนเองและการฆ่าตัวตายของประชาชน จังหวัดบุรีรัมย์.วารสารโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมา 2553;11:51-9.
13. ศักดา ชำคม. แบบแผนการดำเนินชีวิตของผู้ที่ไม่พยายามฆ่าตัวตายซ้ำอีก: กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2552.

14. วงศ์พรรณ มลารัตน์. รายงานการศึกษาปัญหาการฆ่าตัวตายในชุมชนจังหวัดเชียงราย ศูนย์สุขภาพจิตที่ 10. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข; 2557.
15. อรทัย แสงสินธุ์. ผลของโปรแกรมปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลด้านสุขภาพจิตต่อความเครียดของผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายและสมาชิกในครอบครัวระยะสั้น. วารสารสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระเจ้าพระยา 2555;6:20-30.
16. เจริญ แจ่มแจ้ง, พนมศรี เสาร์สาร. การสำรวจภาวะการณ์ฆ่าตัวตายของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครโดยพยาบาลจิตเวช. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข; 2541.
17. Seiden RH. Where are they now? A follow –up study of suicidal attempters from the golden Gate Bridge. Suicide Life Threat Behav 1978;8:203-16.
18. New Zealand Guidelines Group (NZGG) and Ministry of Health. Best practice evidence-based guideline the assessment and management of people at risk of suicide [Internet] 2008. [cited 2021 Jan 15]. Available from:[https://www.health.govt.nz/system/files/documents/publications/suicide\\_\\_guideline.pdf](https://www.health.govt.nz/system/files/documents/publications/suicide__guideline.pdf).